

ЩОДО СЛУЖБОВИХ ПРАВ СУДДІВ

При зайнятті посади судді особа відповідно з придбаним статусом наділяється додатковими правовими можливостями – службовими правами, що сприяють успішному здійсненню професійних функцій. При звільненні від займаної посади судді вона втрачає статус носія судової влади і, як наслідок, також спеціальні (додаткові) правові можливості.

Судді судів загальної юрисдикції в Україні користуються всіма правами та основними свободами людини і громадянина, за винятком встановлених національним законодавством обмежень, обумовлених особливостями статусу даної професійної групи.

Окрім професійних прав, судді судів загальної юрисдикції, як і всі інші громадяни України, користуються всіма конституційними правами і свободами людини і громадянина. Але існують і обмеження конституційних прав і свобод судді як громадянина України. Судді судів загальної юрисдикції не можуть брати участь у політичній або профспілковій діяльності (Закону України “Про судоустрій і статус суддів”).

Обмеження політичних прав суддів цілком справедливо обґрунтоване визначеним чинним законодавством вимогами щодо їх неупередженості, незалежності та безстроковості при відправленні правосуддя.

Що ж до зайняття іншою оплачуваною роботою, то суддям судів загальної юрисдикції дозволяється займатися оплачуваною науковою, викладацькою та творчою діяльністю. На практиці ж застосування поняття “творча робота” викликає складнощі, оскільки під такою роботою прийнято розуміти будь-яку діяльність, спрямовану на створення духовних та матеріальних цінностей, що пронизана елементами нового, вдосконалення, розвитку, здатності творити тощо. Неоднозначним для тлумачення видається і поняття “вільного від роботи часу”. На мою думку, ці юридичні категорії потребують офіційного тлумачення з метою уникнення правових колізій і деформації правового статусу судді у суспільстві та державі.

Службові права суддів за своєю природою є суб'єктивним правом, оскільки належать конкретному суб'єкту – судді, і вказують на певні правові можливості його поведінки, встановлені законодавством, що регулює статус носія судової влади. Виникнення службових прав судді обумовлюється конкретним юридичним фактом – призначенням (обранням) на посаду судді.

Разом з тим поведінка судді виступає не тільки як забезпечена і гарантована державою, а й обмежена можливістю, що визначає той чи інший напрямок діяльності, певну лінію поведінки носія судової влади. Засобом закріплення такої конкретно визначеної поведінки судді виступають норми позитивного права, закон.

Правова природа службових прав суддів визначає їх зміст, який становить така єдність: вид і міра можливої поведінки самого носія статусу судді, можливість вимагати відповідної поведінки (виконання певних дій чи, навпаки, утримуватися від дій) від інших зобов'язаних осіб, можливість звернутися в необхідних випадках за сприянням до відповідного державного органу. Таким чином, зміст поняття “службові права судді” становлять такі елементи, як: 1) можливість діяти; 2) можливість вимагати; 3) можливість захисту; 4) можливість користуватися конкретним соціальним благом.

Службові права суддів судів загальної юрисдикції у певних межах залежать від його (судді) волі і свідомості, особистого інтересу, особливо при їх використанні. Суддя може відмовитися від використання наданих йому правових можливостей, не вчиняти передбачених законом дій чи, навпаки, наполягати на них. Він може за своїм власним розсудом вчиняти чи не вчиняти передбачені законом дії, використовувати надані можливості у повному обсязі чи частково, у порядку, найбільш зручному для задоволення свого інтересу. Саме наявність свого, особистого інтересу при реалізації є основним критерієм розмежування службових прав і повноважень судді. При їх реалізації суддя задовольняє не особистий інтерес, а службовий, інтереси судової влади, відновлення справедливості. Хоча не можна погодитися з тим, що у певних випадках таке розмежування є досить штучним. Але, на наш погляд, правова природа службових прав і повноважень різна, що і буде доведено далі.

Таким чином, службовим правом суддів судів загальної юрисдикції притаманні такі характерні риси: по-перше, вони належать конкретному суб'єкту – судді; по-друге, ґрунтуються на нормах позитивного права – Конституції України, Законі України “Про судоустрій і статус суддів” та ін.; по-третє, являють собою забезпечену державою і правом можливість певної поведінки, спрямованої на досягнення того чи іншого соціального блага; по-четверте, їх виникнення обумовлюється конкретним юридичним фактом – призначенням (обранням) на посаду судді; по-п'яте, зміст і обсяг службових прав визначаються специфікою конституційно-правового статусу суддів судів загальної юрисдикції, правового становища носія судової влади в державі; по-шосте, в основному реалізуються в особистих інтересах судді; по-сьоме, забезпечуються загальними (економічними, політичними, ідеологічними, організаційними) і спеціальними (юридичними) гарантіями; по-восьме, захищаються в судовому, адміністративному та іншому встановленому законом порядку.

Тобто, службові права суддів судів загальної юрисдикції – це вид і міра конкретно визначеної поведінки суб'єкта, наділеного статусом професійного судді.

Список використаних джерел:

1. Законами України “Про судоустрій і статус суддів”. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 55/1. - Ст. 1900.
2. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Постанова ВР № 750-VII від 22.02.2014.